

Projekt "Zapis in podoba"

Konserviranje in restavriranje predmetov dediščine in konservatorsko-restavratorska dejavnost si zaslužijo občasnih odmevov v javnosti. Zaslužijo zato, ker je to delo v primerjavi z zapisano hesedo vedno nekoliko zastrto v ozadju dogajanj okrog dediščine. Zato so zlati okrogle obletnice dobrodošel motiv in izziv, da okolici in svetu pokažemo, kaj delamo, opozorimo na nerešene probleme, na nevarnosti, ki prežijo na dediščino, oziroma odstremo tančice z dogajanja v ozadju dediščine. V svetu so že dosti pred nami odkrili promotivno moč dogodkov, kot so obletnice. Očitno so za tovrstne dejavnosti pri nas potrebna daljša zorenja, sicer bi bili taki prikazi dosti pogostejši.

Osebnostno sem naklonjen seznanjanju širše javnosti z našim delom; tudi sam sem že sodeloval ali celo pripravljaj podoben prireditve, zato se zavedam mnogih pasti in težav, ki so pri takem "podjetju" prisotne. Obe strokovni soavtorici razstave, kataloga in posveta, Jedert Vodopivec in Nataša Golob, sta opravili s sodelavci obsežno in zahtevno delo.

O ožji strokovni problematiki ne razsojam, ker sam delam na drugi zvrsti dediščine. Ocena se nanaša zato na snoter in sporočilnost razstave in spremljajočega kataloga. Naj si na tem mestu sposodim misel avtorice iz kataloga: "Razstava ne nagovarja le varuhov spomina v arhivih, bibliotekah in muzejih; tudi ne nagovarja le listih, ki celijo okrušene podobe spomina in že vedo za možnosti in težave pri restavriranju in konserviranju dokumentov. Predvsem je namenjen nam vsem, ker smo vsak posebej in vsi skupaj dolžni ohranjanju stvaritve naših prednikov, varovati dela našega časa in poskrbeti, da prihodnost ne bo osiromašena."

Osebnostno vidim ravno v ozaveščanju javnosti, še zlasti šolske mladine, pomembno vlogo tovrstnih razstav in katalogov. Izbrano razstavišče v Cekinovem gradu, ki je bil "prvi dom" jubilejke - osrednje slovenske konservatorsko-restavratorske delavnice za papir in pergament, je za take postavitev prav vabljivo, saj omogoča oblikovanje zaključnih idejnih enot. Sprehod skozi razstavne prostore nam pokaže dovolj nazorno predstavljene eksponate, ki so opremljeni z izbranimi podatki, ki obiskovalcu zgovorno govorijo o vseh generalijah posameznega predmeta, o njegovi poškodovanosti, restavratorskem problemu ter o strokovnjaku, ki je problem reševal. Vse skupaj spremljajo fotografije, zvezane s posameznimi eksponati, in ilustrativno gradivo iz življenja konservatorske delavnice.

Osebnostno se mi zdijo izredno pomembne misli, ki izločene po velikosti in "neizbrisnim" zapisom na straneh kot pozitivni grafiti opozarjajo obiskovalca na pomen "zapisov in podob" in na "... upanje, da bo njeno sporočilo (dejal bi celotne kulturne dediščine) prišlo do naslednjih rodov nepotvorjeno." Morda bi ravno negi in vzdrževanju, ki ga sme in zmore opravljati vsak posameznik, lahko odmerili večji poudarek. Zlasti tu mislim na nekoliko edukativni prikaz škodljivcev (od vlage, srebrne ribice do selotejpa), saj so njihove posledice vseskozi prisotne na razstavi in v ka-

talogu.

Zapis in podoba, ki bosta ostala po razstavi, je zelo lep, ličen in vabljiv katalog. Je sodobno zasnovan in pregleden, vsebinsko dovolj bogat in ne prezabteven, tako da bo služil kot informativno-promotivno branje tudi širši populaciji, ne le stroki. Primerno se mi zdi, da so svoj prostor v katalogu dobili ljudje, ki so ustanovili, razvijali in krepili delavnico, kot tudi njihovi nasledniki, ki se danes trudijo nadaljevati utečeno delo in ga venomer posodabljati. Z načrti za prihodnost nas v predgovoru seznanja direktor Arhiva RS mag. Vladimir Zumer, ki je ponudil pripravljalcem potrebno podporo in, kar je zlasti pomembno, dovolj ustvarjalne svobode.

Ne glede na to, da smo se že v preteklosti seznanjali z zgodovino Sektorja za konservacijo in restavracijo pergamenta in papirja v Arhivu Republike Slovenije, je prispevek izpod peresa avtorice Mojce Grabnar dobrodošel vir pri zgodovinskem pregledu celotne restavratorske dejavnosti v Sloveniji. Enako pomembna je tudi bibliografija strokovnih prispevkov s področja konserviranja in restavriranja pergamenta in papirja, zbrana za obdobje delovanja jubilejke, ki sta jo zbrali in sestavili Nada Čučnik-Majcen in Jedert Vodopivec. Poseben pomen vidim v izrabi objavljenega gradiva za potrebe izobraževanja in usposabljanja novih kadrov, ki so letos pridobili še eno delo s tega področja, in sicer knjigo Nade Čučnik-Majcen.

Kot restavrator sem vesel uspešne predstavilve dela Sektorja za konservacijo in restavracijo pergamenta in papirja ob njegovi 40-letnici. Medtem so uspešno zaključili tretji del proslavljanja jubileja - mednarodni, dobro obiskovan in sprejet simpozij. Vsi sodelavci na projektu si zaslužijo pohvalo. Kot likovnik naj se poklonim še oblikovalcu razstave Danetu Pelku. Postal bo "zapis", ostal bo katalog, kasneje še zbornik s prispevki simpozija.

Sporočilo naj bo, kot je bilo zapisano na steni druge sobe: "... od nas je odvisno, ali bo ta spomin ugasnil ali živel ..."

Ivan Bogovič

110 let turističnega društva Ptuj

Zgodovinski arhiv Ptuj je na pobudo in željo Turističnega društva Ptuj ob visokem jubileju društva pripravil razstavo na temo turizma, njegovih začetkov, organiziranosti in delovanja na področju varovanja in ohranjanja okolja in spodbujanja turizma v prvem obdobju predvsem lujskega prometa.

Ptuj kot turistično oz. letoviško mesto?

Ptuj je doma in v tujini znan predvsem kot eno izmed najstarejših, če ne že najstarejše slovensko mesto, mesto z bogato zgodovinsko dediščino, ki tudi živi s svojo preteklostjo in jo neguje ter ohranja.

Stara slovenska turistična središča kot so Bled, Rogaška Slatina, Dobrna, Portorož so še danes znana kot glavna središča turizma in tujskega prometa v Slove-

niji. Nekatera mesta in kraji, ki so v preteklosti sloveli in bili poznani tudi v ostalih delih monarhije, so danes urbana, industrializirana središča, ki so z industrijskim razvojem izgubila svojo "turistično" pripadnost. Tak primer izgube "identitete" je na Štajerskem predvsem Celje, ki je še v prejšnjem stoletju slovel kot zdraviliško in letoviško mesto, kamor so turisti množično prihajali na počitek in oddih (gl. Janez Cvirn, Biser na Savinji).

Ptuj je bil v drugi polovici prejšnjega stoletja kraj, mestece na ohroju monarhije, s svojim meščanstvom, ki si je prizadevalo na raznorazne načine za ožvitev in predstavitev Ptujja tudi tujcem. Prav zaradi tega je bilo ustanovljeno sprva Olepševalno in nato Olepševalno in tujskoprometno društvo, ki je skrbelo za "image" svojega kraja. Ustanovitev tovrstnega društva ni bila v tistem času nobena posebnost, saj so prav v tem obdobju olepševalna in tujskoprometna društva v monarhiji doživljala pravi razevet.

Razstavo so pripravili delavci Zgodovinskega arhiva Ptuj v sodelovanju s Turističnim društvom Ptuj. Vodja projekta razstave je bila Tjaša Mrgole-Jukič. Razstava je vsebinsko razdeljena kronološko po obdobjih na štiri tematske sklope. Avtorji razstave in posameznih tem so Tjaša Mrgole Jukič, Brane Ohlak, Franci Golob in Marija Hernja-Masten.

Razstava je bila postavljena v prostorih ptujškega gradu.

Postavitev in potek razstave je urejen kronološko. Začetni ali uvodni del razstave predstavljajo najstarejši pisni dokumenti, kot je mestni statut, potem potopisi Ferdinanda Reisa iz srede prejšnjega stoletja in zanimivi razstavni eksponati. V kotu razstavnega prostora se bohoti izdelana maketa železniške čakalnice, ki je v bistvu pomenila in spodhudila zanimanje ljudi za daljša potovanja, in pomeni uvod v drugi del razstave, ki se začne z ustanovitvijo Olepševalnega društva. Treba je poudariti, da je bila večina razstavljenega arhivskega gradiva predstavljena v reproducirani obliki, kar pa ni osiromašilo bogastva in pomena razstave.

V drugem delu razstave je na zelo zanimiv in privlačen način predstavljena dejavnost društva od ustanovitve vse do konca prve svetovne vojne. Poleg arhivskega gradiva je avtorica Tjaša Mrgole Jukič izdelala tudi statistiko nočitev in števila gostov na Ptujju in obogatila razstavo z maketami (najbolj zanimivo je predstavljena gostilna, v kateri so poleg mize in gostov ob njej tudi razni napisi, značilni za takratne gostilne. Ti napisi so na primer, na pljuvaj po tleb, prte na mizah menjamo dvakrat tedensko, rjuh v sobah ne menjavamo za vsakega gosta posebej ipd.). Prav tako je predstavljenega precej fotografskega gradiva. Vsebinsko se razstava nadaljuje v čas med vojnania, ki je prav tako prikazan zelo privlačno in ohogaten s številnimi fotografijami, ki prikazujejo tudi takratno kopalniško modo.

V tretjem delu razstave so razstavljen ptujške razglednice, vse od prve, ki je verjetno izšla konec osemdesetih let prejšnjega stoletja in jo je verjetno založilo Olepševalno in tujskoprometno društvo. Ptuj je na razglednicah bogato in razkošno predstavljen. Najpogos-

tejši motivi na razglednicah so ptujške vedute (F. Golob, Razglednice so dopolnjevale turistično podobo Ptujja, v publikaciji 110 let Turističnega društva Ptuj, str. 65).

V četrtem delu razstave pa se kronološko nadaljuje razvoj Turističnega društva po koncu druge svetovne vojne. Ta razvoj društva je prikazan takorekoč do današnjih dni. Poudarek in eksponati za to obdobje so naravnani predvsem, kar pa je tudi razumljivo, na ptujsko kurentovanje.

Oh prikazu razstave je potrebno poudariti, da je gradivo Turističnega društva Ptuj ohranjeno v fondu le za ohdohje po drugi vojni, vse ostalo gradivo pa je bilo nabrano iz raznih drugih, predvsem upravnih fondov in zbirk drugih ustanov, kot je knjižnica Ptuj. Razglednice je prijazno odstopil soavtor razstave Franci Golob, ljubiteljski zbiralec razglednic.

Oh razstavi so avtorji pripravili tudi publikacijo z razpravami s področja turizma. Tako je v uvodu Marija Hernja-Masten opisala in predstavila razvoj popotovanj iz verskih, službenih in drugih nagibov vse do prvih pravih letoviščarjev.

V drugem sklopu prispevkov je Tjaša Mrgole-Jukič najprej opisala nastanek in razvoj organiziranega turizma, nato pa predstavila ustanovitev in delovanje Olepševalnega in tujskoprometnega društva Ptuj vse do druge svetovne vojne.

Brane Oblak je pripravil razvoj Turističnega društva po letu 1945 vse do današnjih dni.

Zelo zanimiv pa je tudi prispevek Francija Goloba, ki je v svojem članku predstavil razglednice kot del turistične ponudbe, predvsem ptujške razglednice.

Razstava 110 let Turističnega društva Ptuj je hila odprta 31. maja 1996 v palaciju ptujškega gradu in je hila na ogled do 30. junija 1996. Razstavo je ob navzočnosti številnih gostov in ljubiteljev kulture odprl predsednik Republike Slovenije Milan Kučan.

Branko Radulovič

Razstava "Zadružni dom - naš ponos" o gradnji zadružnih domov po drugi svetovni vojni v Sloveniji, maj 1996, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, katalog, 84 strani

V galerijskih prostorih Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici je hila 4. junija 1996 odprta razstava arhivistke Aleksandre Pavšič-Milost, ki se ukvarja z gradnjo zadružnih domov po drugi svetovni vojni. Akcija se je začela v obdobju prvega petletnega plana oz. Titove petletke. Za naslov si je avtorica izposodila eno izmed značilnih parol, ki so hile takrat sestavni del propagandne dejavnosti za gradnjo zadružnih domov. Razstavo sestavljajo trije med sehoj zelo različni sklopi. Uvodoma si obiskovalci ogledajo filmske zapise o gradnji zadružnih domov v Iški vasi, Prvačini, Sežani in Komnu ter posnetke slovesnosti oh od-